

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in sprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tretjek. Naročnina letno 60 din za inostranstvo 80 din. Član sekcije J. U. U. plačuje list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pol. št. rač. 11.153. Telefon 4586

Državljska vzgoja

V izpopolnjevanju naše narodne zgradbe naletimo vsak čas na velike vrzeli, ki zevajo v naš čas in nam nalagajo nove naloge, so trd ukaz sedanosti, ki nam kaže torišče dejavnosti, da bo naša kulturna ter narodna zgradba trdna.

Taka velikanska praznina naše zavesti je državljanska vzgoja, ki je najmanj obdelana stran naše kulture. V pretekli, suženjski dobi se je ta usmerjala v avstrijakantsko smer, ki zaradi svoje protinarodne črte ni mogla izoblikovati sedanjemu rodu pravih pogledov na državno skupnost. V svobodni državi pa so prepričani okoli njene notranje ureditve odtegovali moč njeni moralni strnjivosti. Izmalčilo se je nešteto pojmov o državi, o narodu, o državljanskih pravicah in dolžnostih, da ta kaos naziran je predstavlja nobene resne, strnjene državljanske zavesti. Edina skupna zavest je hotenje po narodovi svobodi in edino to hotenje moremo postaviti kot namdestilo za ne dovolj izgrajeno državljansko zavest.

Tako so različni vzroki preprečevali učinkovitost državljanske vzgoje, dokler ni kakor z jasne neba prišla huda ura, ki je terjala našo preizkušnjo. Takrat so odpadli vsi majhni pogledi na notranje odnose, vsi strankarski, kulturni, gospodarski in najrazličnejši ozirki, ki so prej preprečevali pravi narodni in državni obraz, v vsej mogočnosti se je pokazala potreba najgloblje in najpošrtvovalnejše zavesti in vzgoje.

Naš odziv je podoben pisani pomladanski trati: Prevladuje zelena barva vere v obstoj naše državne biti, vmes pa se vpletajo rumene barve malodušja, bele barve brezbriznosti in rdeče barve strastnega odpora. Pisan šopek, ki niha v valovanju tokov in menjava barve.

Drugače tudi biti ne more. Elementi prave državljanske zavesti manjkajo: manjka nam pravo razgledanje, ocenjevanje in sodelovanje z državami, manjkajo nam izkustva, ki bi bila kazipot v vrtincu sovražnih zmed, manjkajo nam ustaljena načela naše narodne in državne biti, pa nam manjka razgled v biološko življenje narodov ter zgodovinski razgled usode držav in narodov ter vsega, kar živi.

Vsi ti manjkajoči členi naše kulturne, narodne in državne biti ustvarjajo ono pisanost pogledov na sedanji položaj ter nalagajo dolžnost, da to pomanjkanje v najkrajšem času odpravimo in s tem bo ustvarjena duhovna strnjivost.

Poleg njih bo treba v narodu zbuditi zavestnejšo državljansko miselnost: voljo do svobodne tvornosti v narodni in državni enoti, prikazati mu posledice podrejenosti, vzbuditi zavest odgovornosti do lastnih potomcev, do rodu in človeštva, vzbuditi v njem smisel za vodstvo v kulturi in v vseh vrednotah, ki so izven svobode izključene, oživiti ga kot človeka, kar je mogoče le v lastnem narodnem in državnem domu.

Pota za dosego idealnega sožitja v narodu in med narodi morajo biti razumska; nam so ta pota še nejasna, ker so za nas nova in varljiva. Kjer obstojajo pravična in moralna načela, ni nevarnosti za neugodno sožitje, kjer pa obstoja volja do nadoblasti, do zatiranja in izkoriščanja, morajo narodi za očuvanje lastne bitnosti poiskati pota, ki bodo temeljila na pravičnosti, pa zato tudi na jasnosti in neustrašenosti.

Pravično sožitje se poraja samo v svobodi.

Iz svobode gledajoč človek more mirno presoditi resnico in laž, korist in škodo, pravico in prevaro. Zato mora biti hotenje po neokrnjeni svobodi najmočnejše; tu je izvir vseh duhovnih in stvarnih dobrin, tu je pot do zemeljske sreče.

Naša mladina je prav gotovo idealna in junaška. A treba ji je prikazati cilj, lepoto, namen.

O državljanski vzgoji se v naši državi molči. A države, ki jih nihče ne ogroža, širijo med mladino osvojevalno državljansko miselnost. Sedanji čas nalaga pospešeno državljansko vzgojo. Tu se bo ustvarjala komaj podlaga državljanske jugoslovanske zavesti. Saj komaj rod dvajsetih let izhaja iz jugoslovanskih šol.

Za mnogo članov našega naroda je pojem »država«, kakor nekaj tujega, ne njegovega, kar se njega ne tiče, za kar naj imajo skrb poklicni politiki. Povezanosti usode lastnega doma in obstoja z usodo naroda in države ne pozna; usoda države zanj je najgloblji skrbi ne obstoja. Duhovnih dobrin lastne države se ne zaveda, dajatve državi in pomanjkljiva izobrazba zatirata v njem smisel do njene usode. Še o namelih plačevanja davka ima napačne pojme, sodi, da so ti samo za plačevanje neljubega uradništva.

Malomeščanska miselnost, ki priznava za dobro in lepo samo tuje, tudi v njem zapušča najgloblje sledove. Ozira se v tujino in jo hvali, čeprav je ne pozna, hvali tuje uredbe in kulturo, čeprav na lastni koži čuti, da mu je sovražna. Tuj jezik mu je velik in dragocen, lastno bogastvo revščina. Naši najčistejši narodnjaki se še niso povzpeli preko te miselnosti. Tuje spačke »krase« naš jezik.

Državljske pravice so ljudstvu neznanne, dolžnosti v toliko, kolikor ga nanje pozivajo oblastva. Pojmi: oblast, pravica, država, vlada in stranka so obupno zmotni. Tolmačijo se iz strankarskih pogledov.

Vse naše politično življenje je 20 let vzgajalo politika - strankarja, ne državljan. Vzgajalo je Srba, Hrvat in Slovenca, tudi Jugoslovana — a ne na prvem mestu gospodarja te zemlje — državljan Jugoslavije.

Šola, moremo mirne duše reči, je preživljala vsa razdobja naših političnih razmer. Vsaka doba je želela dati šoli svoj svojstveni strankarski, a ne splošno narodni in državni obraz.

Dejstvo je, da se mora vsakdo zavedati pomanjkljive državljanske vzgoje, pa bodisi v šoli, v društvih in v politiki. Verujemo, da bo prišel čas, ko bo narodna in državljanska misel tako živo zasidrana v narodu, da je ne bo treba smatrati za posebno panogo narodne dejavnosti. Ona bo izraz duše narodove.

Danes, v razvoju naroda in države, pa je nujna potreba, da državljansko zavest gojimo in širimo, da smatramo državljansko vzgojo za enega izmed najvažnejših stebrov našega obstoja.

Tuji propagandi moramo zoperstaviti državljansko vzgojo.

Kakšna naj bo ta vzgoja v šoli, jo odpravlja zakon o narodnih šolah samo z navedbo, naj pouk služi narodnemu in državnemu edinstvu. Treba pa bo vsemu državljanskemu pouku v šoli določiti okvir in vsebino, da bo pouk enoten in da bo enaka misel prepajala mladino od meje do meje.

Duhovno pripravljena Jugoslavija je jamstvo za srečo sedanjih in bodočih dni.

B.

Skupina iz leta	1931.	1932.	1933.	1934.	1935.	Skupaj
Koliko let v skupini	8	7	6	5	4	
Čaka na napredovanje	5	4	3	2	1	
VI. skupina	560	130	250	100	70	1110
VII. skupina	—	150	310	230	100	790
VIII. skupina	30	260	200	170	110	770
IX. skupina	50	160	140	110	50	510
prilagodniki	—	—	60	220	100	380
Skupaj	640	700	960	830	430	3560

Od časa, ko je bila sestavljena ta statistika, je napredovalo kakih 25 % (še toliko ne!) učiteljska ter čaka torej: nad 5 let 500, nad 4 leta — 550, nad 3 leta — 750, nad 2 leti — 650 in nad 1 leto 330 učiteljev, t. j. 2700! Če odštejemo od tega števila učitelje, ki čakajo na V. skupino, kamor morejo napredovati le oni, ki imajo poleg 3 učinkovitih let 3 odlične ocene, 30 let službe in 55 let starosti, ostane porazna številka 2000, ali 1/2 vsega slovenskega učiteljstva. Takšnega neugodnega stanja ne najdemo v nobeni drugi stroki! Nič se ne smemo čuditi potrnosti in zagrenjenosti. Posebno še moramo misliti, kako odrešenje bi bilo napredovanje za naše pripravnike, ki imajo 900 din plače. Če nikdo drugi — pripravniki bi morali napredovati. Sicer pa bi bilo umestno, da bi napredovali prvi vsi, ali vsaj oni, ki čakajo 2 ali več let. Ni mi treba poudarjati, da se mora oblast držati strogo rangne liste, t. j. da napredujejo vsi po starostnem vrstnem redu, da ne bo še več jeze in zagrenjenosti. Dolej se namreč ni vedno držal vrstni red. Eni so napredovali takoj po izpolnjenju pogojev, drugi pa čakajo mesece in mesece ter leta in leta. Seveda bi bilo najbolj pravično avtomatično napredovanje, ki je edino vsaj relativno pravično, ker omogoča vsemu učiteljstvu, da po predpisanem času napreduje v višjo skupino. Izgleda, da se ta naša težnja še ne bo tako kmalu uresničila.

Toda vzemimo sistem napredovanj kakor je, t. j., da more napredovati, kdor je prebil

VSEBINA:

Državljska vzgoja.

Kaj je z učiteljskimi napredovanji.

Stanarina z neučiteljski poročenim učiteljem, ki ne žive z možem v istem kraju.

Letna skupščina Učiteljske samopomoči v Ljubljani.

Turneja Učiteljskega pevskega zbora »Emil Adamič« po Bosni in Dalmaciji.

Darovalci za Prešernovo rojstno hišo v Vrbi.

Udeležencem proslave 70-letnice v Ptuj.

LISTEK: Obisk pri Vladu Klemenčiču.

Splošne vesti. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Učiteljska tiskarna. — Stanovska organizacija JUU. — Nesporazum.

v predhodni skupini najmanj 4 ali 3 leta. Po tem kriteriju napredujejo najstarejši, t. j. oni, ki so prebili najdalj časa v nižji skupini. Po istem načinu se izvaja napredovanje tudi v drugih strokah, kjer je prehod v višjo skupino razmeroma boljši. Pri nekaterih je napredovanje povsem redno. Če je možno pri ostalem državnem uslužbenstvu vsaj relativno redno napredovanje, tedaj tudi mi upravičeno zahtevamo, da pridemo končno tudi mi na vrsto. Če je lahko napredovalo 20 % uradnikov poštne stroke, tedaj je možno in pravično, da bo napredovalo tudi 20 % učiteljstva, t. j. 800—1000. Pri tem številu bi lahko napredovali vsi pripravniki in vsi učitelji, ki čakajo že več let. Prav slabo je bilo v zadnjih 2 letih (skoro nič!) napredovanje iz IX. v VIII. skupino. In baš v nižjih skupinah živijo učitelji v največji materialni revščini radi pičlih prejemkov. Upajmo pa, da bomo kmalu napredovali vsi, ki nestršno čakamo na izboljšanje svojega stanja s prejemki v višji skupini.

-a-

Poziv!

Dne 10. junija t. l. prireja sresko učiteljsko društvo Ptuj SLAVNOSTNO ZBOROVANJE v proslavo 70-letnice. Te izredne svečanosti našega najstarejšega učiteljskega društva naj bi se udeležilo tudi članstvo drugih sreskih društev, po možnosti pa vsaj pošljejo svoje zastopnike vsa sreska učiteljska društva.

JUU SEKCIJA ZA DRAVSKO BANOVINO

Stanarina z neučiteljski poročenim učiteljem, ki ne žive z možem v istem kraju

V »Službenih novinah« kraljevine Jugoslavije z dne 16. maja 1939. je izšla že dolgo pričakovana rešitev državnega sveta, ki jo zaradi važnosti ponatiskujemo v celoti.

SKLEP

splošne seje državnega sveta z dne 21. decembra 1938., št. 32.605/38. O razumevanju § 84. zakona o narodnih šolah, spremenjenega s § 30. finančnega zakona za 1933./34. leto.

V praksi državnega sveta je bil različno tolmačen § 84. zakona o narodnih šolah, ki je spremenjen s § 30. finančnega zakona za leto 1933./34. v pogledu vprašanja ali učiteljci narodne šole, poročeni z neučiteljem, ki ne živi v istem kraju z možem, pripada stanovanje odnosno stanarina. V primeru št. 25.291/34 je državni svet odločil, da učiteljci, poročeni z neučiteljem, ne pripada stanovanje odnosno stanarina ne oziraje se na to ali živi z možem v istem kraju ali ne, medtem ko je v primeru št. 8374/38 zavzel stališče, da učiteljci, ako živi s svojim gospodinjstvom popolnoma ločeno od moža neučitelja, pripada stanovanje odnosno stanarina. Zaradi te nasprotnosti je bilo na osnovi §§ 12. in 13. zakona o poslovnem redu v državnem svetu in upravnih sodiščih vprašanje iznešeno pred splošno sejo državnega sveta, ki ga je proučila in ugotovila:

V I. odstavku § 84. zakona o narodnih šolah je predpisano, da »vsi državni učitelji narodnih šol imajo pravico na stanovanje oziroma stanarina po §§ 23. in 29. tega zakona kakor tudi na kurivo po deželi.« Nato je v drugem odstavku istega § 84. bilo predvideno da »učiteljica, omožena z neučiteljem, ne more dobiti stanovanja v naravi«. Toda ta predpis je spremenjen z odredbo § 30. finančnega zakona za leto 1933./34. tako, da se glasi: »Učiteljica zakonca, če službuje v istem kraju, imata pravico samo do enega stanovanja (odnosno ene stanarine) in kuriva za enega učitelja, a učiteljica omožena z neučiteljem nima pravice na stanovanje (odnosno stanarina) in kuriva.«

Po odredbah §§ 23. in 29. v zvezi s prvim odstavkom § 84. zakona o narodnih šolah je

v načelu priznana učiteljicam narodnih šol pravica na stanovanje odnosno stanarina. Kot izjema od tega pravila je predvideno v cit. § 30., da učiteljica, ki je poročena z učiteljem v istem kraju nima pravice na posebno stanovanje, nego imata oba zakonca pravico samo na eno stanovanje. Ker je smoter teh predpisov zagotoviti učiteljem stanovanje, je ta izjema v skladu prav s tem smotrom, ker učiteljci zakonci, ki žive v istem kraju, razumljivo je, da živijo skupno in da jim nista potrebni dve stanovanji, tako da učiteljica v takem položaju že ima stanovanje, zaradi česar se ji ne more dati še posebno stanovanje. Druga izjema prej pojasnjene pravila je vsebovana zopet v § 30., a po tej nima pravice na stanovanje odnosno stanarina učiteljica, ki je poročena z neučiteljem. Za to določbo se predpostavljata prav tako kakor za prvo izjemo, da ima učiteljica stanovanje pri možu, čeprav neučitelju, in da ona niti v takem primeru nima potrebe po posebnem stanovanju. Toda ko taka učiteljica ne živi v istem kraju s svojim možem, tedaj je razumljivo, da ne more z njim stanovati v istem stanovanju, nego se ima v takem primeru potrebo po stanovanju, kakor da ni omožena. V takem primeru je torej stanje stvari istotako kakršno je izzvalo potrebo sprejetja posebnega predpisa o zagotovitvi stanovanja učitelju odnosno učiteljici in zaradi tega tu ne obstoja predpostavka, ki je bila razlog za izjemo predpisovanje odvzemanja pravice do stanovanja učiteljici, poročeni z neučiteljem. In ker stanje stvari ni tako kakršno je bilo vzeto kot predpostavka za predpisovanje in po tem tudi za uporabo izjemnega predpisa, tedaj pomenja, da se ta izjemni predpis ne more niti uporabiti pri takem stanju. Zaradi tega se tu, kjer je primer tak, kakršen je predpostavljeno pri predpisovanju splošnega pravila, uporabi to splošno pravilo, po katerem ima tudi učiteljica pravico do stanovanja odnosno stanarina po prvem odstavku § 84. zakona o narodnih šolah. Zaradi tega, dejstvo, da je učiteljica omožena z neučiteljem, ne predstavlja ovire za uživanje te pravice z ozirom na to, ker ona ne živi v istem kraju z možem.

Kaj je z učiteljskimi napredovanji

V eni prejšnjih števil Učiteljskega tovariša sem citiral besede nar. poslanca gosp. Dolenca, ki je zaključil svoj govor z vzklikom »Ne dopuščajte, g. minister, da se zagrenjujejo ljudje, ki tega niso zaslužili. Napredovanja so tako samo po sebi umevne stvari, da bi želeli, da bi naši javnosti nikdar več ne bilo treba o tem govoriti.«

Od tega govora so potekli skoro 3 meseci, novo proračunsko leto gre v 3. mesec, o naših napredovanjih pa ni ne duha ne sluha. Tolažili smo se, da pač še ni bilo v nobeni stroki napredovanj in da radi tega mi ne moremo zahtevati, da se napravi za nas izjema. Toda upanje nas je prevarilo. Dnevno čitamo v časopisju, da napredujejo v vseh strokah. Tako so bila napredovanja pri železničarjih, sodnikih, v carinski in finančni stroki, pri meščanskošolskem učiteljstvu, pri profesorjih in tudi pri poštini uslužbenih, ki so bili doslej vedno z nami vred med zadnjimi. V letošnjem letu je bilo v ljubljanski poštni direkciji okrog 180—200 uradniških napredovanj. Če računamo, da je vsega uradniškega kadra okrog 1000, tedaj je napredovalo 20 % vsega uradništva. In kakor je slišati, je predvidenih še nekaj napredovanj v proračunskem letu.

In kaj bo z napredovanji pri učiteljstvu? Do 1. aprila smo se tolažili z obljubljenim

zvišanjem prejemkov. Z zvišanjem ni bilo nič, čeprav je znano, da živi uradništvo v težkih gnotnih razmerah. Plače ne dosegajo eksistenčnega minimuma, saj zasluži uradnik komaj za najnujnejše življenje. Prav posebno je še učiteljstvo v neugodnih finančnih prilikah, ker je navezano edino na svoje prejemke. Naraščajočo draginjo najbolj čuti uradniška družina. Zato se je učiteljstvo upravičeno razveselilo ukinitve § 263. ter želelo, da bi bilo prav kmalu deležno te olajšave. Dobro vsi razumemo teže nesigurnega časa v Evropi, toda kljub tej »vojni živce«, kakor je sedanji čas označil francoski min. predsednik, ki zahteva od države in posameznika trdno voljo in velike žrtve, upamo, da ne bomo popolnoma pozabljeni. Pričakujemo, kar nam gre po veljavnih zakonih in kar je tudi v današnjih časih mogoče — naše napredovanje.

Gospodarska kriza, ki je omejlila za nekaj let redna napredovanja, je nakopila v našem staležu tisoče in tisoče zaostankarjev. Radi velikega števila učiteljstva (4200 v Sloveniji) je tudi veliko število kandidatov za napredovanja. V svrhu ilustracije navajam statistiko učiteljstva, ki čaka na napredovanja: